

Year (Yıl) : 2020
 Volume (Cilt) : 7
 Issue Number (Sayı) : 1
 Doi : 10.5455/JNBS.1581753414

Received/Geliş 15.02.2019
 Accepted/Kabul 19.02.2019
 JNBS, 2020, 7(1):8-15

Fatma Demirtaş {ORCID:0000-0002-7262-5988}
 Gül Yağmur Günay {ORCID:0000-0001-9349-5257}
 İdil Arasan Doğan {ORCID:0000-0003-2615-0843}
 Büşra Özdoğan {ORCID:0000-0002-2449-9147}
 Hüseyin Ünübol {ORCID:0000-0003-4404-6062}
 Gökben Hızlı Sayar {ORCID:0000-0002-2514-5682}

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ İLE EBEVEYN BAĞLANMA STİLLERİ VE AYRILMA ANKSİYETELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT STYLES OF PRESCHOOL CHILDREN AND THE ATTACHMENT STYLES AND ADULT SEPARATION ANXIETY LEVELS OF THEIR PARENTS

Fatma Demirtaş¹, Gül Yağmur Günay¹, İdil Arasan Doğan¹, Büşra Özdoğan¹, Hüseyin Ünübol¹, Gökben Hızlı Sayar^{1*}

Etik kurul onayı: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018 /904 sayılı etik kurul onayı T.C. Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı tarafından verilmiştir(25 Ekim 2018).

Öz

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma stilleri ile ebeveynlerin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu değişkenlerin demografik değişkenlerle olan ilişkisinin değerlendirilmesidir. Araştırmanın evreni okul öncesi eğitim alan 4-6 yaş arası çocuklar ve onların anneleri olarak belirlenmiş, örnekleme ise İstanbul'da bulunan bir anaokulunda eğitime devam eden, 4-6 yaş arası 30 çocuk ve onların anneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini toplamak için katılımcılara; "Bilgilendirilmiş Onam Formu", "Demografik Bilgi Formu", "Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği", "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri" verilmiş ve çocukların bağlanma stillerini ölçmek için araştırmacı tarafından "Bağlanma Öykü Tamamlama Testi" uygulanmıştır. Araştırma için toplanan verilere uygulanan istatistiksel analizleri SPSS 16 programı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen analiz sonuçları doğrultusunda, çocukların bağlanma stilleri ile ebeveynin bağlanma stili ve ayrılma anksiyetesi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Çocukların bağlanma stilleri; yaş, cinsiyet, annelerin eğitim durumu, annelerin çalışma durumu ve 0-2 yaş döneminde bakım veren kişilere göre bağlanma stilleri dağılımları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı verilerine ulaşılmıştır. YAA ölçeğinden elde edilen toplam puan ile YİYE ölçeğinden elde edilen toplam puan ve alt ölçeği olan kaçınmacı bağlanma ölçütleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sonuç olarak araştırma bulguları annelerin ayrılma anksiyetesi ve kaçınmacı bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Ancak YAA toplam puanından elde edilen annelerin ayrılma anksiyetesi ve YİYE alt ölçeği olan annelerin kaygılı bağlanma ölçütleri arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Örneklem sayısının sınırlı olması ve ölçekleri sadece annelerin doldurmuş olması bu çalışmanın sınırlılıkları arasındadır. İleride yapılacak olan araştırmalara, örneklem sayısının artırılması ve her iki ebeveynin ölçekleri uygulayarak araştırmaya dahil edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: bağlanma, yetişkin ayrılma anksiyetesi, bağlanma stili

¹ Üsküdar University, Institute of Social Sciences, Istanbul, Turkey.

*Sorumlu Yazar: ¹Üsküdar University, Institute of Social Sciences, Istanbul, Turkey. e-mail: gokben.hizlisayar@uskudar.edu.trr

Abstract

The aim of this study is to investigate the relationship between attachment styles of parents and attachment anxiety and separation anxiety of preschool children and to evaluate the relationship between these variables and demographic variables. The population of the study was determined as children between 4-6 years of age and their mothers, and the sample consists of 30 children and their mothers between 4-6 years of age who continue their education in the kindergarten in İstanbul. In order to collect the data of the research; "Informed Consent Form", "Demographic Information Form", "Adult Separation Anxiety Scale" and "Experiences in Close Relationships-Revised" were given and "Attachment Story Completion Test" was administered by the researcher to measure the attachment styles of the children. SPSS 16 program was used for statistical analysis. During the analysis of the study, t-test was used to evaluate the relationship between variables, Pearson correlation was used for the variables that were normal distribution and Spearman's correlation was used when the data were not suitable for the normal distribution. According to the results of the study, no significant relationship was found between the attachment styles of the children and the parent's attachment style and separation anxiety. It was found that there was no significant relationship between age, gender, educational status of mothers, working status of mothers and attachment styles distribution according to caregivers in the 0-2 age group. There was no significant relationship between the total score obtained from the Adult Separation Anxiety Scale and the total score and the subscale of avoidance attachment criteria. In other words, research findings show that there is no significant relationship between separation anxiety and the avoidant attachment style of mothers. However, it was found that there was a relationship between separation anxiety of mothers obtained from Adult Separation Anxiety Scale total score and anxious attachment criteria of mothers with Experiences in Close Relationships-Revised subscales. The limited number of samples and the mothers who completed the scales were among the limitations of this study. It is recommended to increase the sample size and include both parents by applying the scales

Keywords: attachment, adult separation anxiety, attachment styles

1. Giriş

Bağlanma, başka bir kimsede yakınlık arama ve sürdürme ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır. Çocukların bağlanma davranışı özellikle korku ve kaygı veren herhangi bir durumda ve aynı zamanda bağlanma figürünü göremediği veya ulaşamayacağını düşünmesi durumunda aktif hale gelir. Davranışını sona erdirmesi duygu yoğunluğuna göre değişiklik göstermektedir. Bazen bağlanma figürünün sesini duyması veya görmesi yeterli olurken bazen dokunması veya sarılması halinde etkili olmaktadır. Bu durumun temel işlevi, korunma ihtiyacının olduğu kabul görmektedir (Bowlby, 2012).

Bağlanma, özellikle bebeklik döneminde etkili olduğu düşünülmektedir. Ancak bebeklik dönemi dışında erken çocukluk, geç çocukluk, ergenlik ve hatta erişkinlik dönemlerini de kapsamaktadır (Soysal ve ark., 2005). Bu sebeple ebeveynlerin bağlanma stilleri ve çocukların bağlanma stilleri ile ilişkisinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Bağlanma konusunun pek çok alan ile ilişkili olmasının yanında, şiddete eğilim, madde kötüye kullanımı ve bağımlılık, kendine zarar verme, ihmal ve istismar etme ya da edilme gibi önemli psikopatolojilerle de oldukça ilişkilidir. Bu çerçeveden bakıldığında, ebeveyn ve çocuk ilişkisinin değerlendirilmesi, ilişkisel sorunların erken teşhis edilmesi, danışmanlık ve destek verilmesi koruyucu ruh sağlığı adına da önem teşkil etmektedir (Soysal ve ark., 2005).

Ayrılma anksiyetesi bozukluğu; çocuğun anne veya bakım veren kişiden ayrılmaktan zorlandığı ve sosyal ortamlara katılmasına engel olduğu klinik bir durum olarak ifade edilmektedir (Bellibaş ve ark., 2005). Silove ve arkadaşları (1993), yaptığı araştırma sonuçlarına göre çocukluk ayrılma anksiyetesi bozukluğunun yetişkinliğe uzandığı bulgularını saptamışlardır. Bununla birlikte, ayrılma anksiyetesinin yetişkinlikte sanıldığından çok daha fazla görüldüğünü ifade etmişlerdir. Yetişkin Ayrılma

Anksiyetesi Bozukluğu DSM IV'te yer almamaktadır. DSM 5 de ise çocukluk ayrılma anksiyetesi tanı ölçütleri revize edilerek, 18 yaştan küçüklerde görülür ibaresi çıkarılmıştır (APA, 2013). Kişinin bağlandığı insanlardan ayrılmasıyla ilgili, gelişimsel olarak uygun olmayan ve aşırı düzeyde bir kaygı ya da korku duyması olarak tanımlanmaktadır. Ayrılma anksiyetesi çocukluk sorunu olarak değerlendirilmektedir. Ancak sadece çocukluk döneminde kalmadığı yetişkinlik dönemine uzadığı ve yetişkinlikte de başlayabileceğini bildiren çalışmalar vardır. Bu durum sosyal uyum davranışlarını bozması, ilişki sorunlarının oluşabilmesi gibi durumların yanında bir çok psikopatolojik duruma yol açabileceği düşüncesiyle, ebeveyn ve çocukların bağlanma örüntüleri ve ebeveynlerin ayrılma anksiyetelerinin çocuğun üzerindeki etkilerinin tespit edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi dönemdeki çocuklarının bağlanma stiline, ebeveynlerin bağlanma stili ve ebeveynlerin ayrılma anksiyetesi arasında ilişkinin bulunup bulunmadığını bilimsel bir çalışma ile sunulabilmesidir. Böylece okul öncesi çocukları ve ebeveynleri ile yapılan terapi çalışmaları için bir bilimsel kaynak ve dayanak sunulmuş olacaktır.

2. Yöntem ve Araçlar

B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018 /904 sayılı etik kurul onayı T.C. Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı tarafından verilmiştir (25 Ekim 2018).

Bu araştırma Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 61351342/2018-03 numara ve 29/03/2018 tarihi ile etik onay almıştır.

Araştırma İstanbul'da okul öncesi eğitim görmekte olan 4-6 yaş arası 30 çocuk ve 30 anneden oluşmaktadır.

Veri toplama araçları olarak; araştırmaya destek sağlaması için; "Demografik Bilgi Formu", çocukların

bağlanma stillerini değerlendirebilmek için; "Bağlanma Öykü Tamamlama Testi", annelerin bağlanma stillerini belirlemek için; "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri" ve annelerin ayrılma anksiyetisini belirlemek için; "Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Belirti Envanteri" uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları şunlardır:

Sosyodemografik Bilgi Formu: Formun içeriğinde araştırmaya dahil edilen çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, 0-2 yaş döneminden kimin bakım verdiğine ilişkin sorular bulunurken, anketin aile ile ilgili bölümünde; annenin eğitim durumu, annenin yaşı, annenin çalışma durumu, ailenin sosyoekonomik durumu, anne-babanın birlikte yaşayıp yaşamadıkları, annenin medeni durumu gibi bilgilere ilişkin sorulara yer verilmiştir

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Belirti Envanteri: Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi 27 maddeden oluşan öz bildirim dayanan bir ölçekdir. 4'lü likert tipi ölçüm yapılır. Her madde 0 "hiç hissetmedim" 3 "çok sık hissettim" arasında değişiklik göstermektedir. Türkçe uyarlanması yapılmıştır. Geçerlilik-güvenilirlik çalışması yapılmış olup, testin toplam korelasyonu 0.46-0.76 arasında değiştiği ifade edilmiştir. Ölçeğin tutarlılığının oldukça iyi olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğine bakıldığında $r=0.93$ olarak tespit edilmiş ve oldukça yüksek bir değer elde edilmiştir. (Diriöz ve ark., 2011).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri: Yetişkin bağlanma stillerini tespit etmek için Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II (YİYE-II) ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Türkiye'deki geçerlik ve güvenilirlik çalışması Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmıştır. Test 7'li likert tipinde olup; "1=hiç katılmıyorum", "4=kararsızım", "7=tamamen katılıyorum" şeklinde ölçülmektedir. Ölçekte 18'i kaygı, 18'i kaçınma alt faktöründe olmak üzere toplam 36 madde vardır. Her bir alt boyuttan alınan puan 18 ile 126 arasında değişmekte ve ölçekten alınan puan arttıkça kaçınmacı bağlanma ya da bağlanma kaygısının arttığı görülmektedir. Testin iç tutarlılığı, kaçınma boyutu .90 ve kaygı boyutu .86 olarak ayrı ayrı değerlendirilmiş ve yüksek düzeyde iç tutarlılığa sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Test-tekrar test puanları ise kaygı boyutu için .82 ve kaçınma boyutu için .81 oranında güvenilirliğe sahip olduğu bulunmuştur (Selçuk ve ark., 2005).

Bağlanma Öykü Tamamlama Testi: Çocukların bağlanma stillerini tespit edebilmek amacıyla, Cassidy'nin (1988) "Oyuncak Ailesi" testi ele alınarak geliştirilmiştir. Türkçeye, Uluç (2005) tarafından uyarlanmıştır. 5-6 yaş grubu çocukların bağlanma ölçütlerinin belirlenmesi için kullanılmaktadır. Bağlanma Öykü Tamamlama testi, katılımcı çocuğun tamamlaması beklenen beş öyküden oluşmaktadır. Bu öykü testi için bir aileyi oluşturacak bazı anne, baba, çocuk ve büyükkenden oluşan bazı oyuncaklar ile gerçekleştirilmektedir. Her öykü için kullanılan malzemeler farklıdır. Ölçek 4 farklı sınıflandıra kullanılarak puanlandırılmaktadır. İlk olarak çocuğun duygularını açık bir şekilde ifade edip edemediği değerlendirilmektedir. İkinci olarak ebeveyn-çocuk ilişkisinin doğası, sonrasında öyküdeki çatışma durumunun olumlu bir biçimde çözülüp çözülmediğine, son olarak da katılımcı çocuğun, anlatılan

öykünün temasına uygun olarak, tutarlı devam ettirip ettirmediğine göre değerlendirilir. Katılımcı çocuğun verdiği cevaplar sonucunda; öyküler sırasında zorlanma ve gerilim içeren durumları olumlu bir şekilde yorumlayıp sonuca ulaştırabiliyorsa güvenli, olumsuz sonuçlandırıyor veya hiç bir sonuca ulaştıramıyorsa güvensiz olarak sınıflandırılır. Test sonuçlarına göre, beş öyküden üç veya daha fazlasını güvensiz olarak cevaplandıran çocuklar, güvensiz bağlanma olarak sınıflandırılmaktadır. Uluç (2005), testin geçerliliğinin 10 üzerinden 8.6 ile 10 arasında seyrettiği ortaya konmuştur. Güvenilirlik katsayısını ise, öyküler için .81 iken genel bağlanma sınıflaması için de .82 olarak tespit ettiklerini ifade etmiştir.

Bu araştırma için öncelikle 4-6 yaş aralığındaki çocuklara araştırmacı tarafından bağlanma öykü tamamlama testi birebir uygulanmıştır. Katılımcı annelere ise, demografik bilgi formu, yetişkin ayrılma anksiyetesi belirti envanteri ve yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri verilmiş ve anneler bu ölçekleri kendileri cevaplandırmışlardır. Araştırmada toplanan veriler, Statistical Package for Social Science for Windows (SPSS) 16.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Sosyodemografik değişkenlerin frekans dağılımları ve yüzdelik hesaplamaları yapılmış ve katılımcıların ölçeklerden aldıkları ortalama puanlar hesaplanmıştır. Katılımcılara uygulanan ölçeklerden elde edilen skorlar ve aralarındaki ilişkiye Pearson Korelasyon Analizi ile bakılmıştır. Ayrıca ölçeklerden alınan puanların bazı sosyodemografik değişkenler ile ilişkisi bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi ANOVA ile analiz edilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmaya dahil edilen 30 çocuğun %53,3'ü erkek (n=16), %46.7'si kızlardan (n=14) oluşmaktadır. Çocukların yaşlarına bakıldığında %36.7'si dört yaş, %46.7'si beş yaş ve 16.7'si altı yaş olduğu görülmektedir. Çocukların doğum sırası frekans dağılımları ise %53.3'ü ilk çocuk, %23.3'ü ortanca çocuk veya ortancalardan biri, %23.3'ü ise son çocuktur. Kardeş sayıları bakımından değerlendirildiğinde %20.0' si tek çocuk, %60.0'nın bir kardeşi, %10.0'unun iki kardeşi, %6.7'sinin üç kardeşi, %3.3'nün dört ve üzeri kardeşi vardır. Ailenin sosyoekonomik durumu incelendiğinde, %16.7'si düşük, %76.7'si orta ve %6.7'si yüksek sosyoekonomik duruma sahip olduğu görülmektedir.

Annelerin eğitim düzeylerinin frekans dağılımlarına göre; %3.3'ünün okuryazar, %10.0'unun ilköğretim mezunu, %16.7'sinin ortaokul mezunu, %36.7'sinin lise mezunu ve %33.3'ünün ise üniversite mezunu olduğu belirtilmiştir. Annelerin çalışma durumuna bakıldığında, %13.3'ünün çalıştığı, %86.7'sinin çalışmadığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin medeni durumlarına bakıldığında ise %93,3 evli ve birlikte yaşamakta, %3.3'ü evli ve ayrı yaşamakta, %3.3'ü boşanmıştır. Çocuklara 0-1 yaş döneminde bakım veren kişiler incelendiğinde, %86.7'si anne babası tarafından, %13.3'ü anneanne-babanne tarafından bakım verildiği görülmektedir. Son olarak annelerin yaş ortalamalarına bakıldığında, minimum 25 yaşında, maksimum 42 yaşında olan annelerin yaş ortalaması ise %33.40 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1: Annelerin ölçekler ve alt ölçeklerden aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapmaları (N=30)

Ölçekler	Ortalama	SS
Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAA)	3.13	.36
Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE) Toplam	2.80	.86
Kaçınmacı Bağlanma	2.27	.92
Kaygılı Bağlanma	3.33	1.07

Tablo 1’de annelerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAA) ve Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve alt ölçeklerinden “Kaçınmacı bağlanma” ile “Kaygılı Bağlanma” alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerleri gösterilmiştir. Annelerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAA)’den aldıkları puanın ortalaması 3.13’dür. Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE)’den aldıkları puanların ortalaması 2.80, alt ölçeklerinden “Kaçınmacı Bağlanma” ortalaması 2.27, “Kaygılı Bağlanma” alt ölçeğinin ortalaması 3.33 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2. Annelerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi (YAA) ve Yakın İlişkiler Yaşantılar

		Kaçınmacı Bağlanma	Kaygılı Bağlanma	YİYE	YAA
Spearman's rho	YAA	Rho	.013	-.520**	-.360
		P	.947	.003	.051
		N	30	30	30
	YİYE	Rho	.758**	.922**	1.000
		P	.000	.000	.051
		N	30	30	30
	Kaçınmacı Bağlanma	Rho	1.000	.487**	.758**
		P		.006	.000
		N	30	30	30
	Kaygılı Bağlanma	Rho	.487**	1.000	.922**
		P	.006		.000
		N	30	30	30

Tablo 2’de annelerin ölçeklerden ve alt ölçeklerden aldıkları puanların istatistiksel olarak analizi yer almaktadır.

Envanteri (YİYE) ve alt ölçeklerden aldıkları puanların ilişkisinin incelenmesi

Analiz sonuçlarına göre, Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAA) ile Yakın ilişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE) toplam puanları arasında istatistikçe anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p=0.051$, $\rho=-0.360$).

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAA) alt boyutları açısından incelendiğinde “Kaçınmacı Bağlanma” ile YAA puanları arasında ($p=0.947$, $\rho=0.013$) istatistikçe anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Fakat “Kaygılı Bağlanma” ile YAA puanları arasında ($p=0.003$, $\rho=-.520^{**}$) istatistiksel olarak ters korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi puanı arttıkça “Kaygılı Bağlanma” puanının düştüğü bulgularına ulaşılmıştır.

Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAA) ile Yakın ilişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE) puanları ile annelerin eğitim düzeyleri arasında istatistikçe anlamlı bir ilişki

bulunmamaktadır. Keza Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği (YAA) alt boyutları açısından incelendiğinde “Kaçınmacı Bağlanma”, “Kaygılı Bağlanma” ve annelerin eğitim düzeyleri arasında istatistikçe anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Analiz sonuçlarına göre güvenli bağlanma ölçütüne sahip olan erkek çocukların sayısı 13, güvenli bağlanan kız çocukların frekans dağılımları 12 olarak tespit edilmiştir. Güvensiz bağlanma stiline sahip olan erkeklerin frekans dağılımı 3, kız çocukların sayısı ise 2 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 3’de Ebeveynlerin ölçeklerden ve alt ölçeklerden aldıkları puanların çocukların bağlanma stilleri ile istatistiksel olarak karşılaştırma verileri bulunmaktadır.

Tablo 3: Annelerin ölçekler ve alt ölçeklerden aldıkları puanlarının çocukların bağlanma stillerine göre karşılaştırılması

		Ort	SS	N	t	P*
YAA	güvenli bağlanma	3,1033	,37038	25	0,663872	0,267209
	güvensiz bağlanma	3,2667	,31142	5		
YİYE	güvenli bağlanma	2,7246	,79322	25	0,7970312	-0,160098
	güvensiz bağlanma	3,2333	1,19616	5		
Kaçınmacı Bağlanma	güvenli bağlanma	2,1970	,78036	25	0,2099166	-0,676403
	güvensiz bağlanma	2,6889	1,50134	5		
Kaygılı Bağlanma	güvenli bağlanma	3,2484	1,03533	25	0,8419519	-0,124453
	güvensiz bağlanma	3,7778	1,28860	5		

Annelerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi (YAA) ve Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve alt boyutlarından “Kaçınmacı Bağlanma” ve “Kaygılı Bağlanma” puanları ile çocukların bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık görülmemiştir (sırasıyla $p=0.267$; $p=-0.160$ $p=0.676$; $p=0.124$). Annelerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi (YAA) puanları ile çocukların bağlanma stilleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE)’nin alt ölçekleri olan “Kaygılı Bağlanma” ile YAA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aralarında ters korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi puanı arttıkça “Kaygılı Bağlanma” puanı düşmektedir. Ancak YAA puanları ile Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE)’nin alt ölçekleri olan “Kaçınmacı Bağlanma” arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri (YİYE)’nin alt ölçekleri olan “Kaygılı Bağlanma” ve “Kaçınmacı Bağlanma” puanları, çocukların bağlanma stiline göre karşılaştırılmış ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ebeveynlerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi (YAA) ölçeğinden aldıkları puanları ile çocukların bağlanma stilleri arasındaki istatistiksel ilişkiye bakıldığında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

4. Tartışma

Bu çalışmada okul öncesi eğitimi alan 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile annelerin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Aynı zamanda annelerin ayrılma anksiyetesi düzeyleri, bağlanma stilleri ve çocukların bağlanma stilleri ile bazı demografik bilgiler arasındaki ilişkilerde değerlendirilmiştir. Yapılan araştırma literatür ile karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularını destekleyen ve araştırma sonuçlarına göre farklılıklar gösteren çalışmalara rastlanmıştır.

İlk olarak yetişkin bağlanma stillerinin bazı sosyo-demografik bilgilerle ilişkisine bakılmıştır. Annelerin eğitim düzeyi ile bağlanma stilleri arasında ki ilişkiye bakıldığında bazı literatür çalışmaları karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki; Batıgün ve Büyükhahin (2008)'in 18-40 yaş arası bireylerle yapmış olduğu araştırmalarıdır. Çalışmalarının sonuçlarına göre; eğitim düzeyi düşük olan bireylerin, kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Aynı şekilde Küçüköğüt, (2015)'in çalışma verilerine göre; bireylerin eğitim düzeyleri ile yetişkin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin, güvenli bağlanma stiline sahip olduğu ifade edilmiştir. İlhan (2018)'in üniversite öğrencileri ile yaptığı araştırmada yetişkin ayrılma anksiyetesi ve yetişkin bağlanması üzerine yaptığı araştırmada literatür çalışmalarını desteklemektedir. Araştırma verilerine göre; üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinden en yüksek puanın güvenli bağlanma stili olduğu tespit edilmiştir. Güvenli bağlanan kişiler %42,6 oranına sahip iken, güvensiz bağlanma stillerinden korkulu bağlanma %24,1, saplantılı bağlanma %22,0 ve en düşük puan olarak kayıtsız bağlanma stili %11,3 oranında verilere ulaşılmıştır. bu verilere göre, eğitim durumu olarak üniversite öğrencisi olmak, mesleki durumunu kısmi olarak belirlemiş olmak, kişilerin bireysel kaygılarını azalttığı en önemlisi de gelecek kaygısını azalttığı düşünülmektedir. Bu durumda kişilerin eğitim düzeyinin, bağlanma stilini etkilediği vurgusu yapılabilir. Üniversite mezunu olmak ve hatta üniversite öğrencisi olmak bağlanma stilleri açısından güvenli bağlanma stiline sahip olmasına büyük oranda etki eden bir faktör olarak ifade edilebilir. Bizim yapmış olduğumuz çalışma verilerine göre; annenin eğitim düzeyi yükseldikçe alt ölçek olan kaygılı bağlanma stili puanlarının düştüğü görülmektedir, ancak annenin eğitim düzeyi ile bağlanma stili arasında yeterince anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durum annelerin eğitim düzeylerinin, frekans dağılımlarının eşit olmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan bir başka çalışmada yetişkinlerin bağlanma stilleri ile yaşları arasında anlamlı farklılıklarının olduğu verilerine ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre; 36 yaş üstü bireylerde saplantılı bağlanma, 36 yaş ve altı bireylerde kayıtsız bağlanma eğilimi olduğunu saptamışlardır (Gümüş ve Güler, 2018). Ancak bizim çalışma verilerimize göre annelerin bağlanma stilleri ile yaşları arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Bir diğer araştırma sorusu annelerin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişkidir. Bir çok literatür çalışmada bağlanma stillerinin erken çocukluk döneminde belirlendiği ve bireylerin ilerleyen yaşamına etki ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Türe, 2013). Bağlanma kuramı, çocuğun yaşamının ilk yıllarından

itibaren onu büyütenler ile arasında kurduğu duygusal bağın işlevselliği, onun gelişimini yaşam boyu etkilediğini söyler. Çocuk ihtiyaç hissettiği zaman veya bir kaygı yaşadığı zaman bağlanma figürüne ulaşabilir ve ondan olumlu bir tepki ve gerekli desteği görebilirse, bakıcısının güvenilir, destekleyici ve koruyucu olduğuna inanır. Aynı şekilde kendisinin de sevmeye değer olduğuna dair duygu ve düşünceler geliştirir. Yaşamının ilk yıllarında bakıcısı ile güvenli ilişki temelleri kuran bireyler yaşamın ilerleyen dönemlerinde kendi benlik algıları yüksek, kendilerini sevmeye layık olarak görür. Ve diğerleri ile yakın ilişkiler kurabilir ve ilişkilerinde güvenli bağlanma stili geliştirebilirler. Bağlanma kuramının bir diğer görüşü olan, yaşamın ilk yıllarından itibaren ihtiyaçlarına gerektiği gibi cevap vermeyen, kendisine yeterince ilgi göstermeyen, iyi davranmayan bir bakıcı ile birlikte büyüyen çocuğun korkulu/kaygılı bağlanma stiline sahip olmasıdır. Bu bağlanma stiline sahip olan çocuklar ilerleyen yaşamlarında kendilerini sevmeye değer olmadığını düşünen, kendisinin değersiz olduğuna inanan ve tüm davranışlarında kabul görmek için onay ihtiyacı hisseden bireyler olmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında korkulu/kaygılı bağlanma stili olan kişilerin, kendilerine ve başkalarına güven duymadıkları ve güven duymadıkları için problemleri inkar ettikleri ve etkisiz başa çıkma stratejileri geliştirdikleri gözlemlenmektedir (Terzi ve Çankaya, 2016). Bu durum da romantik ilişkilerinde nasıl ilişki kuracaklarına ve sorun çözme yöntemlerinin nasıl geliştireceklerini öngörmemizi sağlamaktadır. Bir başka literatür çalışmada erken çocukluk döneminde oluşan bağlanma stillerinin, ilerleyen yaşlarda daha kalıcı olduğu ve bağlanma stiline göre ayrılma kaygısının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Saplantılı bağlanma stiline sahip olan bireylerde ayrılma kaygısının kalıcı hale geldiği ve yakın ilişki kurduğu kişiler ile sürekli bir arada olma isteğinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Çalışma sonuçları doğrultusunda, yetişkin ayrılma anksiyetesi yaşayan bireylerin kaçınan bağlanma stili ve kaygılı bağlanma stili ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yetişkin ayrılma anksiyetesi yaşayan kişinin, kaygılı bağlanma stiline göre kaçınan bağlanma stili ile daha çok ilintili olduğu bulgularına ulaşılmıştır (İlhan, 2018). Farklı çalışmalarda da tespit edildiği gibi bireylerin bağlanma stilleri, erken çocukluk döneminde bilişsel modeller ile belirlenmekte ve zaman içerisinde yaşanan deneyimler ile güçlenerek, bireylerin ilişkilerini aktarılmaktadır (Türe, 2013).

Yetişkin ayrılma anksiyetesinin değerlendirilmesi için çocukluk çağı ayrılma anksiyetesinin bakıldığı başka bir çalışma da ise çocukluk çağı ayrılma anksiyete bozukluğu olan ve aynı şekilde yetişkin ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan kişilerin hiç evlenmeme olasılığının artış gösterdiği görülmektedir. Bu sonuç dolaylı olarak tahmin edilen, çocukluk çağı ayrılma anksiyetesi bozukluğunun, yetişkinlik döneminde hiç evlenmeyi düşünmeyen veya evlendikten sonra evlilik kararsızlığı için bir risk işareti olabileceğini göstermektedir. Aynı şekilde eğitim durumu ve meslek açısından değerlendirildiğinde, yetişkin ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan kişilerin farklılık gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır. Bebeklerin ayrılma kaygısının, ilerleyen yaşam boyunca en güçlü şekilde korunan davranışlardan biri olduğu ve yetişkinlikte bağlanma ilişkilerini oldukça ciddi bir şekilde etkileği göz önüne alındığında, ayrılma kaygısı yetişkinlerde yaygın olarak

kabul edildenden daha çok ve daha kolay ortaya çıkabileceği sonuçlarını göstermektedir (Shear, Jin, Ruscio, Walters & Kessler, 2006).

Ayrılma anksiyetesinin bağlanma üzerindeki etkilerine bakılan başka bir araştırma ölçeklerin sonuçlarına göre; yetişkin ayrılma anksiyetesi puanının bazı bağlanma stillerinde farklılaştığını gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma bulgularında, kayıtsız bağlanma stilleri olan kişilerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi ölçeğinden aldıkları puanlarının korkulu/ kaygılı bağlanma stili olan kişilerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi puanlarından daha düşük olduğu görülmüştür (Hazan, & Shaver, 1987)

İlhan (2018)'in, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesi ile ilgili çalışmasında, kadınların, erkeklere oranla daha fazla yetişkin ayrılma anksiyetesi yaşadığı bulgularına ulaşmıştır. Fakat bağlanma stilleri açısından değerlendirme yapıldığında büyük oranda benzer sonuçlar çıktığı, yalnızca korkulu bağlanma stili açısından istatistiksel açıdan farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Literatür açısından bakıldığında kadınların ayrılma anksiyetesini daha çok yaşıyor olmaları bir çok çalışmada benzer sonuçlar vermektedir. Bunun nedeni olarak kültürel durumların önemli olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de yakın ilişkiler konusunda, kız çocukları korkutularak ve kendini koruma güdüsü aşılanarak, karşı cins ile ilişkisi toplumsal olarak uygun görülmediği vurguları yapılmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında üniversite öğrencisi kız çocukların korkulu bağlanma stiline sahip olması literatür açısından uyumlu ve beklendiği bir durumdur. Üniversite öğrencisi olmak, kadınların güvenli bağlanmasını destekleyen bir durum olarak karşımıza çıkmamaktadır. Ayrılma anksiyetesi erkek öğrencilere göre daha yüksek olan kız öğrencilerin daha güvensiz bağlanma stiline sahip olması olası bir sonuçtur. Kadınların, çocukluk dönemlerinden itibaren aşılardan toplumsal rollerin kaygı düzeylerini yükselten bir durum olduğu, araştırma ile tespit edilmiş ve günümüzde yeniden düzenlenmesi gereken bir ihtiyaç olduğu dikkat çekmektedir. Bizim çalışmamızda sadece anneler ile değerlendirilme yapılması, babaların dahil edilmemesinden dolayı cinsiyet açısından karşılaştırma yapılamamıştır.

Yetişkin ayrılma anksiyetesi bazı demografik bilgiler ile karşılaştırılmıştır. Bazı literatür çalışmaları yetişkin ayrılma anksiyetesi ve yaş arasında ilişki olduğu sonucunu vermektedir. Bu çalışmalar sonucunda; Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeğinden alınan puan ortalamalarına göre, bireylerin yaş durumları, ayrılma anksiyetesini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediği görülmüştür. Yapılan çalışma verileri, 21-29 yaş arasında olan öğrencilerin Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi puanlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir (Shear, 2006). Ancak bizim çalışmamızda böyle bir sonuca ulaşılmamıştır. Bunun nedeni annelerin yaş gruplarının birbirine yakın olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Yapılan başka bir çalışmada bireylerin aylık hane gelirleri ile yetişkin ayrılma anksiyetesi arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sosyo-ekonomik durum yükseldikçe, kişilerin ayrılma anksiyetesinin azaldığı görülmektedir. Bireyler ekonomik olarak kendilerini rahat hissettikçe kaygıları azalmaktadır. Aynı şekilde ekonomik durumları arttıkça güvenli bağlanma stillerinin arttığı bulgularına

ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve ebeveyn medeni durum açısından bakıldığında, öğrencilerin anne-babalarının evli ve birlikte olması ile öğrencilerin güvenli ve kaygılı bağlanma stilleri arasında güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynleri evli ve birlikte yaşayanların daha çok güvenli bağlanma stiline sahip oldukları gözlemlenmiş ancak parçalanmış ailelerin çocuklarının daha çok kaygılı bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür (İlhan, 2018).

Sonuç olarak literatür çalışmalarında yetişkin ayrılma anksiyetesi ve yetişkin bağlanması arasında çok güçlü bulgular elde edilmiştir. Ancak bizim çalışmamızda yalnızca bir bölge ile çalışılması, katılımcı sayısının az olması ve tek bir ebeveyn ile çalışılmış olmasından dolayı yetişkin ayrılma anksiyetesi ve yetişkin bağlanması arasında yeterince bulgulara rastlanmamıştır. Yalnızca annelerin yetişkin ayrılma anksiyetesi puanı arttıkça kaygılı bağlanma puanının düştüğü tespit edilmiştir. Literatür çalışmalarında bu bulguyu destekleyen bir veriye ulaşılamamıştır.

Araştırmamızın son çalışma konusu anne-çocuk arasındaki bağlanma ilişkisine yönelik bazı karşılaştırmalardır. Bazı literatür çalışmalarında ilişki olduğu verilerine ulaşılmıştır. Görgü (2018)'in araştırmasında anne ve çocuk arasındaki bağlanma ilişkisini incelemiş ve araştırma bulgularına göre; annelerin bağlanma stilleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Özellikle kaygılı ebeveynlerin çocuklarının daha çok risk altında olduğunu, kaygı bağlanan annelerin, çocuklarının bağlanma stillerini oldukça etkilediklerini belirtmiştir. Utaş, (2014)'in yapmış olduğu başka bir çalışmada ise annelerin eğitim düzeyleri azaldıkça çocuklarda korkulu bağlanma stiline ulaşıldığı, anne eğitim düzeyi arttıkça da çocuklarda kayıtsız bağlanma stili ulaşıldığı bulgularına ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında araştırma bulguları, annelerin bağlanma biçimlerinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Annelerin bağlanma stilleri ile kişilik özellikleri açısından değerlendirme yapılan çalışmada, güvensiz bağlanma stiline benimseyen annelerin endişe düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Görgü, 2018). Fakat bizim çalışmamızda annelerin bağlanma stilleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumun katılımcıların bağlanma stillerinin öz bildirim formu ile belirlenmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç ise; çocukların cinsiyetine göre güvenli veya güvensiz bağlanma stilleri arasında bir fark olmadığını göstermektedir. Yılmaz (2018)'in yaptığı çalışma sonuçları bu bulguları desteklemektedir. Aynı şekilde çocukların bağlanma stilleri ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir farka ulaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bir başka çalışmada da bağlanma ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (Seven, 2007). Fakat Utaş, (2014)'in yapmış olduğu çalışmada ulaşıldığı veriler, bu araştırma verilerinden ve bazı literatür çalışmalarından farklılık göstermektedir. Araştırma verileri, erkek öğrencilerin bağlanma stilleri ile kız öğrencilerin bağlanma stilleri arasında farklılıklar olduğu ve erkek öğrencilerin kayıtsız bağlanma stiline sahip iken kız öğrencilerin korkulu bağlanma stiline sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre elde edilen bir diğer bulgu

ise çocukların bağlanma stillerinin, annelerin eğitim durumu, annelerin çalışma durumu, 0-2 yaş döneminde onlara bakım verenlere ve annelerin medeni durumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Yılmaz (2018), araştırmasında benzer sonuçlar elde etmiş ve çocukların güvenli-güvensiz bağlanma stilleri ile annelerin eğitim durumu, çalışma durumu ve 0-1 yaş döneminde bakım veren kişilere göre dağılımları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmiştir. Ancak Bowlby yaptığı araştırma sonuçlarına göre; bebeklerin 0-2 yaş döneminin çok önemli olduğunu, güvenli bağlanmanın temellerinin bebeliğin ilk yıllarında atıldığını ve bebeğin güvenli bağlanma geliştirebilmesi için anne ile birlikte olmasının önemini vurgulamıştır. Bu bağlamda bakıldığında araştırmanın daha geniş kitleler ile ve daha kapsamlı yapılması gerekliliği düşünülmektedir.

Ebeveynin doldurmuş oldukları Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi ölçeği ve Yakın İlişiler Yaşantılar Envanteri yanlı olarak doldurduğu göz önüne alınarak, çalışmanın yeterince objektif sonuçlar veremeyeceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın en önemli sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Aynı şekilde formu tek bir ebeveynin doldurmuş olması çalışmanın sonuçlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu bakımdan babaların da ölçekleri uygulayarak araştırmaya dahil edilmesi önerilmektedir.

5. Sonuç

Bu çalışmada okul öncesi 4-6 yaş çocukların bağlanma stilleri ile annelerin bağlanma stilleri ve ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişki incelenmiştir. Annelerin ayrılma anksiyetesi ya da bağlanma stilleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ancak annelerin kaygılı bağlanma stilleri ile ayrılma anksiyetesi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aralarında ters ilişki olup, annelerin ayrılma anksiyetesi puanı artış gösterdikçe, kaygılı bağlanma stilleri düşmektedir. Bu araştırma annenin bağlanma stili, çocuğun bağlanma stili, tutum ve davranışları ile şekillenerek çocuğa yansıyabilmektedir. Bu nedenle daha ileri araştırmalarda iki ebeveyn birlikte değerlendirilmeli ve daha geniş örneklem kullanılmalıdır.

Onam bilgisi : Bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmıştır.

Etik kurul onayı: B.08.6.YÖK.2.ÜS.0.05.0.06 /2018 /904 sayılı etik kurul onayı T.C. Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı tarafından verilmiştir(25 Ekim 2018).

Çıkar çatışması : Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal destek : Finansal destek bulunmamaktadır.

Yazar katkı alanı ve oranı:

1. Araştırma ve/veya makalenin hipotezini veya fikrini oluşturmak
2. Sonuçlara ulaşılmasını sağlayacak yöntemi tasarlamak
3. Araştırmanın/çalışmanın yürütülmesini organize etmek, ilerlemesini gözetmek ve sorumluluğunu almak

4. Hastaların takibi, ilgili biyolojik materyallerin toplanması, verilerin düzenlenmesi ve raporlanması, deneylerin yapılması için sorumluluk almak
5. Bulguların mantıklı bir şekilde değerlendirilerek sonuçlandırılmasında sorumluluk almak
6. Çalışma için gerekli kaynak taramasında sorumluluk almak
7. Çalışmanın tamamının ya da önemli bölümlerinin yazılmasında sorumluluk almak
8. Çalışmanın teslim edilmesinden önce, dil ve yazınsal düzeltmelerden bağımsız olarak bilimsel anlamda çalışmayı yeniden değerlendirmek

Fatma Demirtaş %30, 1-2-3-4-5-6-7-8

Gül Yağmur Günay %10, 3-7-8

İdil Arasan Doğan %10, 6-7-8

Büşra Özdoğan %10, 6-7-8

Hüseyin Ünübol %10, 6-7-8

Gökben Hızlı Sayar %30 1-2-3-4-5-6-7-8-9

Referanslar

- Köroğlu, E. (2013). *Amerikan Psikiyatri Birliği. Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Batıgün, A. D., & Büyüksahin, A. (2008). Aleksitimi: Psikolojik Belirtiler ve Bağlanma Stilleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 105-114.
- Bellibaş, E., Büküşoğlu, N., & Erermiş, S. (2005). Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Tanılı Bir Grup Çocukta Mizaç Özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*, 44(1), 39-44.
- Bowlby, J. (2012). *A Secure Base*. Routledge.
- Cassidy, J. (1988). Child-Mother Attachment and the Self in Six-Year-Olds. *Child Development*, 59(1), 121-134. doi: 10.2307/1130394.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(3), 240-255.
- Diriöz, M., Alkin, T., Yemez, B., Onur, E., & Eminağaoğlu, P. N. (2011). Ayrılma Anksiyetesi Belirti Envanteri İle Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketinin Türkçe Versiyonunun Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 108-116.
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies, and Unanswered Questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154. doi: 10.1037/1089-2680.4.2.132.
- Görgü, E. (2018). Okula Devam Eden 5-6 Yaş grubu Çocukların Annelerinin Bağlanma Biçimleri, Kişilik Özellikleri ve Çocukların Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 186-209.
- Gümüş, Z., & Güler, K. (2018). Yetişkin Bireylerdeki Bağlanma Stillерinin Demografik Özellikleri ve Yaşam Kaliteleriyle Olan İlişkinin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(78), 505-521.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized As An Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511. doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511.
- İlhan, E. (2018). *Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi ve Bağlanma Arasındaki İlişki*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Küçüködük, C. (2015). 3-5 Yaş Arasında ve Anaokuluna Giden Çocukların Annelerinin Ayrılma Kaygısı ve Bağlanma Biçimleri İle Çocuğun Davranışları ve Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişki: Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012). An attachment Perspective On Psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11-15. doi: 10.1016/j.wpsyc.2012.01.003.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları* 8, 1-11.
- Seven, S. (2007). Ailesel Faktörlerin Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Davranış

Problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 477-499.

Shear, K., Jin, R., Ruscio, A. M., Walters, E. E., & Kessler, R. C. (2006). Prevalence and Correlates of Estimated DSM-IV Child and Adult Separation Anxiety Disorder in the National Comorbidity Survey Replication. *American Journal of Psychiatry*, 163(6), 1074-1083. doi: 10.1176/appi.ajp.163.6.1074.

Silove, D., Manicavasagar, V., O'connell, D., Blaszczyński, A., Wagner, R., & Henry, J. (1993). The Development of the Separation Anxiety Symptom Inventory (SASI). *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 27(3), 477-488. doi: 10.3109/00048679309075806.

Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 88-99.

Terzi, Ş., & Çankaya, Z. C. (2016). Bağlanma Stillerinin Öznel İyi Olmayı ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama Gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31).

Türe, H. (2013). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Sosyal Anksiyete Düzeyini Etkileyen Etkenler, Anne-Babaya Bağlanma ve Yetişkin Bağlanma Biçimleri. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(4), 310-317. doi: 10.5455/apd.36697.

Utaş, A. L. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Bağlanma Stillerinin Belirlenmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(3), 191-196. doi: 10.5961/jhes.2014.103.

Uluç, S. (2005). *Okul Öncesi Çocuklarda Benliğe İlişkin İnançlar, Kişilerarası Şemalar ve Bağlanma İlişkisinin Temsilleri Arasındaki İlişki: Ebeveynlerin Kişilerarası Şemalarının ve Bağlanma Modellerinin Etkisi*. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, İ. (2018). *Okul öncesi Dönemde Çocukların Bağlanma Biçimi İle Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Üsküdar.